

De visie van Fedustria op de toekomst van de industrie in Vlaanderen

Yves Cammaert, Wim Van Goethem - Fedustria

Fedustria is de beroepsfederatie van de textiel-, hout-, meubel- en houtinvoerbedrijven in België. Het produceren van textiel, het bewerken van hout en de productie van meubelen zijn typische industriële activiteiten die deel uitmaken van de Vlaamse maakindustrie. Kenmerkend voor de Fedustria-sectoren is dat negen op de tien bedrijven in deze sectoren een kleine onderneming is met een tewerkstelling onder de vijftig werknemers. Onze bedrijven realiseren een omzet op jaarbasis van 11 miljard euro en genereren een toegevoegde waarde van 2,5 miljard euro.

Textiel

Textielbedrijven worden onderverdeeld in subsectoren: technisch textiel, interieurtextiel, kledingtextiel, garens en veredelen. Technisch textiel is reeds meer dan twintig jaar de groeimotor binnen de sector. Het gaat om de productie van agrotexiel, textiel voor bouw en constructies, verpakking, transport, water-, wegen- en bodemwerken, medisch textiel, bescherming en veiligheid en sporttoepassingen.

In textiel gaat het om mechanische, chemische en thermische processen en variëren de productie-technieken van weven, tuften, breien, spinnen, vlechten, veredelen tot non-woven. Het vinden van nieuwe medewerkers voor het uitvoeren van beroepen of invullen van functies in de textielproductie is niet evident, waardoor elk textielberoep een knelpuntberoep geworden is. Tegenover de grote diversiteit aan technieken is er nauwelijks of geen regulier opleidingsaanbod, waardoor textielbedrijven op zichzelf aangewezen zijn om via werkplekleren kennis over te dragen en nieuwkomers op de werkvloer de nodige vaardigheden aan te leren en competenties bij te brengen. De invoering van flexijobs voor gepensioneerden met het oog op kennisoverdracht zou daarom zeer welkom zijn.

Hout, meubel en houtinvoer

De meubelindustrie produceert eetkamers, slaapkamers, keukens, kantoor- en winkelmeubilair, salons, zetels, stoelen, matrassen en bedbodems en zet in op high end design en outdoor living.

De houtindustrie staat voor de productie van houten constructie-elementen zoals deuren, ramen, parket, spanten, dakspanten, houtverduurzaming, houtskeletbouw en houtbouw. Daarnaast is er de plaatindustrie met de productie van spaanplaten, MDF, OSB en gefineerde of gelamineerde platen, fineer- en laminaatvloeren. Een recente innovatie is Cross-Laminated Timber (CLT), een innovatief bouw materiaal dat de natuurlijke eigenschappen van hout combineert met geavanceerde productietechnologie met uitzonderlijke sterkte, stabiliteit en veelzijdigheid als resultaat. Houtskeletbouw is vandaag de meest innovatieve bouwtechniek die gebruikt wordt bij allerhande bouwprojecten. Tot slot is er nog de productie van kleine houten voorwerpen, speeltoestellen, kaders en lijsten, borstels en penselen, muziekinstrumenten, lijkkisten, enzoverder.

De houtinvoerhandel staat in voor de wereldwijde aankoop en invoer van ruw of half afgewerkt hout en is toeleverancier van hout- en meubelproducenten, de bouwsector en de gespecialiseerde houthandel.

In de hout- en meubelindustrie en de houtinvoer worden verschillende mechanische, thermische en oppervlaktebehandelingsprocessen toegepast. De productietechnieken omvatten zagen, frezen/nesten, schaven, boren, schuren en verlijmen, CNC-bewerking, pers- en vacuümtechnieken en tal van andere gespecialiseerde toepassingen, zoals het thermisch modificeren van hout om het duurzamer te maken. Daarnaast worden diverse afwerkingstechnieken gebruikt zoals lakken, beitsen, oliën en vernissen.

Bij meubelconstructie zijn er uiteenlopende verbindingsmethodes gaande van de traditionele pen-en-gatverbindingen, zwaluwstaarten en deuvels tot innovatieve en demonteerbare kliksystemen. In interieur- en meubelontwerp spelen esthetiek, ergonomie en materiaalkeuze een grote rol, waardoor aangepaste productieprocessen voor één stuks orders en maatwerk vereist zijn.

Het vinden van nieuwe geschoolde medewerkers is niet vanzelfsprekend. Vrijwel alle beroepen in de hout- en meubelsector zijn knelpuntberoepen. De combinatie van een grondige technische kennis van de grondstof hout en moderne productietechnieken, maakt het werk uitdagend.

Algemene evolutie en uitdagingen

Net zoals alle andere bedrijven uit de maakindustrie transformeren productiebedrijven in textiel, hout en meubel als gevolg van maatschappelijke evoluties, financiële en economische crisissen, technologische vernieuwingen, evoluties op de arbeidsmarkt, wijzigende (geo)politieke en internationale verhoudingen, oplopende administratieve lasten, steeds meer regelgeving, de impact van nieuwe ecologische uitgangspunten en milieunormen, wijzigingen in consumptiegedrag, de Brexit, de coronacrisis, energiecrisis en een oplopende inflatie en de actuele dreigende verstoringen in de logistieke ketens en de wereldwijde handelsrelaties. Allemaal oorzaken die aanleiding zijn geweest dat bedrijven uit de maakindustrie doorheen een transitie zijn gegaan en zich ook vandaag blijven aanpassen aan nieuwe uitdagingen.

Omstreeks de laatste eeuwwisseling hebben de automatisering van bedrijfsprocessen en het productie-apparaat geleid tot hogere productiviteit met minder werknemers, maar met hogere kwaliteiten en efficiëntiewinsten. Bedrijven hebben ingezet op innovatie, een sterke klantgerichtheid en een focus op ontwerp en design. Globalisering heeft ertoe geleid dat talrijke productiesites naar lagelonenlanden werden verplaatst of naar de nieuwe landen van de Europese Unie. De internationale ongelijke concurrentie die speelt in onze sectoren is en blijft een van de oorzaken van bedrijfsherstructureringen, faillissementen of stopzetting van ondernemingsactiviteiten.

Het toenemend belang van ecologie heeft onze industrie geconfronteerd met vergroening en transitie die het pad effenden naar duurzaamheid en innovatie. De circulaire economie is een nieuwe waarde geworden. Bedrijven zijn in die transitie gaan inzetten op innovatie van hoogwaardige producten en processen. De daarbij horende R&D-activiteiten en de ingeslagen weg naar een duurzame en circulaire economie leiden naar nieuwe tewerkstellingskansen en creëren kwaliteitsvolle jobs.

De voorbije jaren is de krapte op de arbeidsmarkt een bijkomende uitdaging geworden en zijn de kosten alsmatig toegenomen. In het internationaal economisch verkeer leiden onze hoge loonkosten, hoge energieprijzen, oplopende grondstofprijzen, administratieve overlast en overregulering tot ademnood in de maakindustrie. Twee concrete voorbeelden: de loonkosten voor bedrijven die produceren in België zijn de voorbije twee jaren met meer dan 20% gestegen, wat voor een exportgerichte industrie rechtstreeks een impact en een verslechterende concurrentiekracht impliceert. Tweede voorbeeld zijn de energiekosten die door de recente verhogingen van de transmissienettarieven en de distributiekosten zorgen voor een financiële strop voor onze productiebedrijven.

Een concreet voorbeeld van een Vlaamse kmo, actief in het segment interieurtextiel en met productievestigingen in het buitenland, verheldert de negatieve effecten van de kostenontsporingen in Vlaanderen op ons internationaal concurrentievermogen. Zo is in Vlaanderen de loonkost dubbel zo hoog als die in de productievestiging in de Verenigde Staten, 4,6 keer hoger dan die in Roemenië en Mexico en 16 keer hoger dan in Indonesië. Naast de loonkost per uur wordt bedrijfsmatig nauwlettend gekeken naar de kostprijs per kilogram product, met inbegrip van loonkosten maar ook met de kosten die te linken zijn aan verminderde productiviteit, ziekteverzuim, bijkomende financiële toeslagen, extralegale voordelen, opleidingskosten en bijkomende kosten voor werving en selectie wegens de krapte op de arbeidsmarkt. Zo is de evolutie van die kostprijs per kilogram product van 2019 (pre-corona) tot 2024 onheilspellend gestegen in Vlaanderen met 55%, tegenover een stijging met 35% in de Verenigde Staten en Roemenië en een stijging in Indonesië die gelijk is aan nul.

Kenmerkend voor de bedrijven in de Fedustria-sectoren is de hoge graad van vergrijzing. In de hout- en meubelsectoren is 32% van de werknemers ouder dan 50 jaar, in de textielsector loopt dat op tot 48%. Daartegenover is het aandeel jonge werknemers zeer laag: in textiel is amper 3% van de werknemers jonger dan 25 jaar, wat onder meer toe te schrijven is aan de leegloop van het textielonderwijs. In Vlaanderen is er nog een voldoende aanbod aan houtopleidingen en bedraagt het aandeel van jongeren in de tewerkstelling 8%.

De Fedustria-sectoren zijn traditioneel mannelijke arbeidssectoren. Vooral de beperkte vertegenwoordiging van arbeidsters in de hout- en meubelsector springt in het oog: hun aandeel is beperkt tot 8,5%. Bij de bediendenpopulatie zijn vrouwen met 46% wel sterk aanwezig. Meer dan een op drie van deze bedienden werkt deeltijds. In de textielsector is de man-vrouwverhouding bij de arbeiders 75%-25% en bij de bedienden 53%-47%. Bijna een op de drie vrouwen in textiel (arbeiders en bedienden) werkt deeltijds.

Industrieel beleid als *conditio sine qua non*

Om als textiel-, hout- of meubelbedrijf stand te kunnen houden, is er nood aan een geïntegreerd en duurzaam industriebeleid dat coherent en afgestemd is tussen alle beleidsniveaus (regionaal, federaal en Europees). De uitdaging bestaat erin om samen met de overheid en (sociale) partners van de maakindustrie invulling te geven aan zo'n industrieel beleid dat volop inzet op het versterken van de competitiviteit en het verhogen van de productiviteit. Dat zal leiden naar het behoud en de creatie van kwaliteitsvolle industriële arbeidsplaatsen.

Het creëren van een gelijk speelveld moet leiden tot eerlijke internationale concurrentie, zowel binnen als buiten Europa. Dit vereist meer, betere en efficiëntere controles aan de buitengrenzen die nagaan of ingevoerde producten voldoen aan dezelfde EU-normen die gelden voor onze eigen productie. Vrijhandelsakkoorden moeten tot een win-win leiden en ervoor zorgen dat op de internationale markt met gelijke wapens wordt gestreden. De overheid moet krachtadig optreden tegen oneerlijke handelspraktijken, zoals dumping, en de belangen van onze industrie verdedigen.

Men mag bij het uitstippelen van een industrieel beleid zeker niet blind blijven voor het aspect van de hoge loon- en energiekosten. Door de oorlog in Oekraïne zijn de energiekosten de hoogte in gevlogen. Als reactie daarop zijn veel EU-landen hun nationale markten gaan beschermen en werden de regels over staatssteun versoepeld. Frankrijk en Duitsland hebben hun industrie volop gesubsidieerd om die energieschok op te vangen. België en Vlaanderen hebben dat niet gedaan, waardoor onze energiekosten volgens een recente studie 12% tot 23% hoger zijn dan in onze buurlanden. Onze bedrijven hebben nood aan een overheid die garant staat voor een volwaardig infrastructuurnetwerk en een realistische energiemix die betaalbare en duurzame energie moet garanderen, alsook nettarieven die competitief zijn met die van de buurlanden.

Competitieve loon- en arbeidsvoorwaarden zijn essentieel om werknemers aan boord te houden en nieuw talent aan te trekken. Het recente Taxing Wages-rapport van de OESO wijst uit dat het verschil tussen het loon dat de werkgever betaalt en wat de werknemer overhoudt nergens in de geïndustrialiseerde wereld groter is dan in België. Het verkleinen van die loonwig en het verminderen van brutoloonkosten zijn cruciaal om ervoor te zorgen dat bedrijven blijven opereren in België en mee zorgen voor de financiering van de sociale zekerheid.

Kwaliteitsvol onderwijs en scholing van ongekwalificeerde werkzoekenden moet kaderen in het aangekondigde opleidingsoffensief van de Vlaamse Regering. Het pad van levenslang leren wordt reeds lang bewandeld in onze sectoren en leidt ertoe dat werknemers hun competenties kunnen ontwikkelen, verbeteren en klaar zijn voor toekomstige transitie. Er bestaat een lange traditie om vanuit de sectorale opleidingscentra Cobot (textiel) en Woodwize (houtsectoren) bedrijven en hun werknemers te ondersteunen met een up-to-date opleidingsaanbod, gericht op de opleidingsnoden en -behoeften in de sectoren. In het kader van een langere arbeidsparticipatie wordt ingezet op werkbaar werk. De verscherpte aandacht voor de preventie van psychosociale risico's en de inzet op een effectief verzuimbeleid zijn goede voorbeelden die aantonen dat bedrijven willen vermijden dat hun medewerkers vervroegd dreigen uit te vallen.

Investeren in onderzoek en ontwikkeling is en blijft cruciaal. De focus ligt op duurzame producten met een hoge toegevoegde waarde. Onze sectorale onderzoekscentra Centexbel (textiel) en Wood.be (hout en meubel) haken in op Vlaamse, federale en Europese onderzoeksprojecten waarin bedrijven uit onze sectoren nauw betrokken worden. Federale instrumenten, zoals de gedeeltelijke vrijstelling van bedrijfsvoorheffing voor het tewerkstellen van personeel actief in O&O-activiteiten van bedrijven, zijn een belangrijke hefboom in de bedrijfsstrategie.

Circulaire economie is al lang geen vaag begrip meer in de hout-, textiel- en meubelsector. Een aantal bedrijven leverden hiertoe pionierswerk en deze ingeslagen weg is nog lang niet voltooid. Bewust omgaan met afvalbeheer (afval dat moet fungeren als nieuwe grondstof) en hergebruik van producten is een competitief voordeel voor onze industrie. Het is daarbij essentieel dat de wet- en regelgeving toelaten om 'afval' effectief als nieuwe grondstof te erkennen en dat er rekening wordt gehouden met een dreiging van de moeilijkere beschikbaarheid van (goedkope) grondstoffen.

Besluit

Met elke bedreiging komen ook kansen. Mits voldaan wordt aan de geschetste voorwaarden en met het voluntarisme van Vlaamse ondernemers in het achterhoofd, kan een consistent gevoerd beleid ondernemers overtuigen om verder te investeren in de Vlaamse textiel-, hout- en meubelindustrie en de houtinvoer. En op die manier te zorgen voor jobs en de creatie van welvaart.

De troeven die daarbij zeker kunnen worden uitgespeeld zijn de goede scholing en de productiviteit van de werknemers. Als maatschappij is het daartoe belangrijk om de technische opleidingen en beroepen (STEM) sterker te waarderen. Het beleid moet zich ervan bewust zijn dat tekorten op de arbeidsmarkt zich niet beperken tot zorg en onderwijs en dient meer aandacht te besteden aan de noden in de industrie. Het is de industrie die zorgt voor jobs en voor welvaart die mee zorgt voor de invulling van de noden in de zorg en het onderwijs.